

Abonnement pour un an
300 piastres

Edition spéciale 500 piastres

Adresse:

"IDJTIHAD", Constantinople

Téléph. St. 865

XXIème ANNÉE

15 Sbre. 1925 — No 188

اجتهاد

فلسفی، اجتماعی، ادبی، اقتصادی مجموعہ

آبونمان : سنہ لکی [۲۴ نسخہ]
تورکیا ایچون ۲ ، خارج ایچون
۳ ، اعلا کاغدایسی ۵ لیرادر .

ادارہ خانہ سی :

جفال اوغلندہ « اجتهاد ٹہوی »

تلفون : استانبول ۸۶۵

یکرمی برنجی سنہ

نومرو ۱۸۸ — ۱۵ ایلول ۱۹۲۵

ئەپیکوریزم

حقنەدە پایلان تەقیقاتک منبعلری

(ئەپیکور) ک فلسفی مسلکی حقنەدە الە ایدینن معلومات پک چوقدر . لکن ، بزد قادار انتقال ایدەن بو معلومات برقمی استادک پرستشکار وجوشغون شا کردلرندن ، دیگر قسمی ایسە گوزلرینی احتراض بوریون دشمنلردن صادر اولدیغندن هر ایکسی دە بیطرفلقدن اوزاقدەر .

بوندن باشقە ، (ئەپیکور) ک شخصیلە ، تأسیس ایتدیگی فلسفە مسلکە دائر بر چوق افسانەلر موجوددر .

(ئەپیکور) ک فلسفی عقیدەلرینی تەقیق وتبە ایتک ایستەدیگمز زمان ، المزە موجود الک اساسلی معلومات منبعی مؤرخ (دیوژەن لائەرس) ک «فیلولوفلرک حیاتی» عنوانی آریناک اونجی کتابی در . (دیوژەن لائەرس) ، آرنەد ، ئەپیکورە دیگر فیلولوفلردن فضلە صحیفە تخصیص ایتشدر . اونجی کتابة ، ئەپیکورک فلسفە سیستمی ، اوزون اوزادی ، عرض و تفصیل ایدیش اولەرق بولورز . بو کتابة حتی استادک یازیلرندن بر چوقلرینک تماماً متنی دخی موجوددر . بو متلر شونلردن عبارتدر :

برنجیسی ؛ ئەپیکورک اوچ مکتوبی درکە ، بولردن بری ؛ (هەرودوت) ه خطاباً یازیلشدر . بو مکتوب ئەپیکورک بوتون سیستمک خلاصە سنی ، بالخاصە (فیزیق) نی احتوا ایدەر . دیگر (پیتوقلیس) ه خطاباً یازیلشدرکە حادثات جویە دە دائردر . صوکنجی سی دە (مەنەسە) یە خطاباً یازیلشدرکە (اخلاق) ه دائردر .

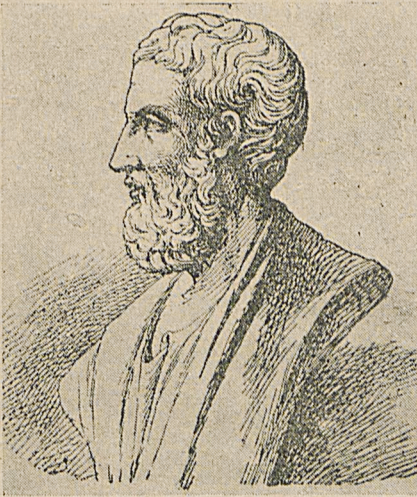
ایکنجی سی ؛ ئەپیکورک حکمیات مجموعە سی در .

اوچونجی سی ؛ وصیتنامە سیدر .

مع الاسف ، (دیوژەن لائەرس) ه پک دە اعتاد ایدیلەمز : مؤلف بزد ویردیگی معلوماتی لایقەلە تحقیق ایتەمشدر . داها دوغروسی اونک نامنی طاشیان آردەکی یازیلر قیمتلری مشکوک بر چوق محررلرک پارچەلری در .

ئەپیکور حیاتندە پک چوق آریازمش ، سیستمک هیچ برقمی امال ایتەیرک ، هر قظەنی آری آری ایضاح ایتشدری لکن ، کتابلردن هیچ بری زمانە قادار محافظە ایدیلەمەمشدر . ۱۲۳۵ تاریخ میلادیسندە ئەرکولانوم (Herculaneum) دە پایلان حفریاتندە زنکین بر کتبخانە ، (۱۷۰۰) پاپیروس طوماری بولونمشدرکە بو طومارلردن پک چوغی ئەپیکور مکتبەنە عائد یازی لری احتوا ایدیوردی .

نە قادار یازیق کە بو بویوک و قیمتدار کشفک بخش ایتدیکی امیدلر تحقیق ایدەمەمشدر : بو طومارلرک اکثریسی پاپیشقان بر رچینە ایلە ئورتولو بولونویوردی کە ، بو ، یاراقلرک یکدیگرندن آریلاسنە مساعده ایتە یوردی ؛ آریلا بیلەن یاراقلردەکی یازیلر ایسە تمامیلە سیلینمش بولونیوردی . بعض طومارلردە او قادار قورومش و سرتلشمش ایدی کە ، دوغونور دوغونماز ، درحال توز حالنە گلیوردی .

حرانیدیش حکیملرک آتاسی ئەپیکور

EPICURE (d'après un buste antique)

مع مافیە ، ایش بو قادارلە قانامش ، عصرلرک تخریکار عملیە سنی انسانلرک بجزیکسز لکری و عجلە جیلکری تماماًمشدر : ایلک دفعە بو قیمتدار کشفی یاپانلر ، اسکیلگی و موثوقیتی حقنەدە هیچ شەبە بولمیان بو متلری حل ایتک خصوصندە چوق عجول حرکت ایتشلردر . زیرا اونلر ، الک اسکی و الک قوری پاپیروسلری آچق و او قومق ایچون نە گبی اصوللر ایلە و فصل بویوک بر اہتمام ایلە اوغراشماق ایجاب ایتدیگنی بیلە یورلردی . بویوزدن ، بر داها تعمیری قابل اولیە حق صورتدە ، بو یکانە وثائق مجموعە سی خراب اولمشدر .

بعضیلری دە آجامادقلری پاپیروس طومارلرینی ایخە ایخە ، ستون حالندە کسمشدر ، بوسونون قاریشدر برمشلردر . اوتارنخدن صوکر ، حرارت ، صوبخاری و بعضی کیمبوی مادەلرک تأثیریلە اسکی پاپیروسلری یوموشاتق و آچق واسطە سی کشف اولنش ایسە دە اساساً هیچ دە ایشە یازامیە حق بر حالە گلن پک چوق طومارلردن استفادە ایتک ممکن اولامامشدر . بر چوق پاپیروسلر دە لیک ، دە شیک اولمش ، بیرتلمش ، بیاض لکەرلە بشکلە نمشدری ؛ بر ستونک بعضاً باشی ، بعضاً دە آشانغی سی محو اولمش بولوسیوردی . نە قادار اوغراشیاسە ، آنجاق ، مابعدی گلمە یین کلەر حل ایدیلیری . ایلە مکتوب پارچالری میدانە چقییوردی کە ، بولرە دائر قبولە شایان بر فرضیە یوروتەنک احتمالی یوقدی . لاتین حروفیلە یازیلان متن ، عجمی آلرلە یازیلشدری بوزە پک چوق قاریشقلرلە بادی اولیوردی . کلەر یکدیگرندن آریلش دگلدی ؛ تەقیطە عائد هیچ بر اشارت استعمال ایدیلە مشدی ؛ ایلە کە ، عین متن آری آری معنالر افادە ایدەن مختلف طرزلردە قرائت ایدیلە ییلوردی . [ئەرکولانوم پاپیروسلری متعدد دفعەلر اولان ناپولی دە (۱۷۹۳) تاریخندن ۱۸۵۵ تاریخنە قادار ناپولی آقادە میاسناک ھمتیلە پایلان نفریات) ؛ صوکر ، اوقسغورددە ، قویە و استسناخ طریقە ، طبع ایدیلشدر .]

برجوق مؤلفلرده - پلوتارق گيبي - (رواقيون) ڏاڏا پايديني
پايشدر .

كليسا باباڻي [دين باباڻي] ڏاڏا شديد حقارتلري و آجي
سوزلري (مقتداق Auterité) دن قطعياً محرومدر: اونلرده
اصلي هيچ برنقطه تصادف ايديله منر .

(چيچهرون) ، ائزلرنده ، صيق صيق (ٺه پيڪوره) عائد
عقيدهلري شرح ورد ايدهر . لکن (محاضرات - Dialgus) ي
بيطرف دگلدر . اوراده ٺه پيڪوريزمه قارشو طرفگيرانه حرکت
ايتديگي حس ايديلور .

بونڪ سبي دهنيلديگي گيبي ، اونده خطابنڪ انكشافه ياراياجق
الهاملر بولمايني ايچون (دگل) بلڪه روما عادات ومؤسساتي
ايچون برتهلڪه سزديگندن در . اوندن خطه وذوقه قارشو او
قادار قوتلي برميل يوقدر . (چيچهرون) ، معاصرلرينڪ برجوني
گيبي ، حظوظانه قارشو ضعيف وحساس دگلدي . بوڪا مقابل
سياست وعمومي ايشلرايچون مدھش واحتراصلي برآتش طاشيوردي .
حالبوڪه ٺه پيڪور ، دوستلرينه بونلردن فراغت امر ايديلور ،
جمعيتدن اوزاق برحيات توصيه ايديلوردي .

(چيچهرون) ٺه پيڪوري فيلوزوفر اعدادندن خارج طوتهجق
قادار ايلهرى وارمشدر .

(لوقرمچيوس - Lucrece) ڏاڏا شعرندن ايتديگمزا استفاده يه
گلنجه : (طبيعت اشيا Natura rerum) عنواني بواوزون فلسفي
شعر ، بزه يالگنر ٺه پيڪور سيسته منڪ (فيزيقي) قسمي ويرر .
فيالحقيقه الكاساسلي قسم بودر . (قانونيڪ) و (اخلاق) ڏاڏا استخراج
ايديلديكي (برهنسيل) بوقسمده مذکوردر . بونڪله برابر مسلڪه ،
عقيدهنڪ سيماسي اهميتلي برصورته ده گيشمشدر : استادده
(اخلاق) برنجي صنفده در . ٺه پيڪور بالخاصه اوني انكشاف
ايتديرمگه سعي ايدهر . (فيزيقي) تالي درجه يه : براقيلمشدر .

لوقرمچيوس ، اوزون اوزادي به (فيزيقي) عائد نظريهلري
عرض واقفيل ايدهر ، باشقه شي دوشونه ز ، واونلره حقيقه
فني وعلمي برسجه ورمگه چاليشير . ٺه پيڪور مسلڪنده كي (فيزيقي) ي
تثييت وتصوير ايدهن بولوحه تام وصحيح تلق ايديله بيلور . زيرا
ٺه پيڪور مڪتبنيڪ اڻ شايان دقت خطوطندن بري استاد طرفندن
تبليغ ايديلن فكلره شاگردلڪ صارصيلماز صورته باغلايشلريد .
لوقرمچيوسنڪ ٺه پيڪوره قارشو وجد وپرستشي افاده ايچون
قولانديني تعبيرلر اونڏا تعليماتي ده گيشديرمديگنه شهبه براقاز .
معافيه ، معناسني دگلسه بيله شڪني براز تغيير ايتديگي محققدر .
سبي ايسه شو :

آرادن ايكي عصر كچمشدي . بوانشاده ٺه پيڪوريزمه سالڪ
اولانلر بالخاصه (رواقيون) و (آقاده ميا) يه منسوب فيلوزوفر
طرفندن شدتلي مجوملره معروض قالمشدردي . معارضلرينه جواب
ويره بيلمك ايچون دائما عيني سوزلري تڪرارله اڪفا ايتهمشدر ،
ٺه پيڪورنڪ لزوم گورمه ديگي واورغاشمايني برجوق يگي دليلر
كوسترمك ، برجوق اثباتلره گيشمك مجبوريتنده قالمشدردي .
سيسته منڪ ابتدائي سجيھ سني ده گيشديره نده بواولمشدي .

فضله اولارق شوراسي ده اونوتولمالمالى دركه لوقرمچيوس

بونلرده ، ٺه پيڪورنڪ طبيعته دائر يازديني ائرك برجوق
يارچهلري بولنور . (۲ ، ۱۴ ، ۱۵ ، ۲۰ ، ۲۸ نجي كستابلر
اٺرك تمامي ۳۷ كستابلدن عبارتدي) . كذا ، ٺه پيڪور مڪتبنيڪ
عقيدهلريني صداقتله شرح و تقسير ايدهن (فيلودم) ڏاڏا ده
برجوق يارچهلري بولنور . لکن شونده اونوتولمالى دركه ،
(فيلودم) هان هان (چيچهروننڪ معاصريدر . و نيئجه
اعتباريله ، ٺه پيڪورله آردسندھ ايكي عصردن فضله بر زمان
واردر .

ٺه پيڪورنڪ (حڪميات - Maximes) مجوعه سيده
واتيقان يوناني زميننده كشف ايديلمشدر . بو مجوعه اغلب
احتمال فيلوزوفنڪ مصاحبهلردن ومكتوبلردن استخراج ايديلمشدر .
بوندن باشقا ، (ٺه ناندرا) ده ، (ليڪيا) ده بر ٺه پيڪوريه نڪ
استادنيڪ عقيدهلريني محتوي ايكي مکتوبني محكوك بولونلر بركتابه
ميدانه چيقاريلمشدر . بوكتابه ويانهلي ايكي عالم طرفندن تدقيق
ايديلش و (۱۸۹۷) ده طبع ايديلمشدر .

لکن بونلر بزه يگي اولهه رق هيچ برشي اوكرتمز .

* *

ٺه پيڪوريزمه سالڪ اولانلرڪ نظريهلري ، بالخاصه ، دشمنلري
اولان (رواقيون - Stoiciens) ڏاڏا يازيليله طائشمشدر . بونلر
ٺه پيڪوريزمه مختصر وحسود دشمنلرايدي . زيرا (ٺه پيڪور) ڏاڏا
مكتبي (زهنون) ڏاڏا مڪتبندن داها جوق شاگرد جذب ايديلور ،
طوپلايلوردي .

(رواقيون) كنديلري حقتده پڪ بوكسك برفكر بسلرلر
ومعارضلريني استخفافده جوق ايلري گيدهرلردى . اولنلرڪ
حكيملري برنوع (فوق البشر Surhumain) دي . اولنلر
كنديلردن باشقا بوتون انسانلري «حيوان سوروسي» ديهه تلقي
ايتمگه آليشمشدردي . مناقشه لرنده اڪثرياً حسن نيئهله حرکت
ايتهميورلردى . ٺه پيڪور طرفندن فوروله ايديلن (مبدأ - Principe)
لردن يالگنر باطل وچيرڪين نيئجهلر - حقيقي ٺه پيڪوريه نلرڪ
قبول واعتراف ايتهمديكرى - چيقارمقله اڪف ايتهميورلر : برجوق
اويدورمه كستابلر حاضرليه رق - خاق آراسته ، بالذات ٺه پيڪور ،
ياخود دوعروندن دوعرويه اطرافنده كي شاگردلري طرفندن
يازيلش ديهه - ياييلورلردى .

دهرين وجدى برتدقيقه تابع طوتوله دن قبول ايديله دن
بوكتابلر ٺه پيڪوريزمڪ حقيقي سجيھ سنه دائر اويدورولان
افسانه لرك تشڪنه يارديم ايتمشدر .

بوني بالذات (چيچهرون) ده قبول ايدهر .
هرواسطه يله اوني گولونج ياقم ايتهمين كيمسه لرك ٺه پيڪوره
اعاره ايتهمديكرى قصه لري عينيله اونڏا دوشونجه منڪ افاده سي
گي قبولدن صاقمليدر .

يگي آقاده مياننڪ فيلوزوفلري ٺه پيڪور مسلڪنڪ موقفيتني
ديگرلري قادار قيصة انيورلردى . ٺه پيڪوريزمه قارشو تنقيدلرنده
ديگرلري قادار آتشين اولمقله برابر مناقشه طرزلرنده داها آز
شديد داورامشدردر .

بانا ديورلر مست اولانلر دوزخ اهلی اولور . بویاکلش
بر ادعادر اکر عاشقلر ومستلر جهنمه کیده جک اولورسه جنت
آووجم کبی بوم بوش قالیر .

*

ای دل چو زمانه میکشد غمناکت ،
ناکه برود زتن روان پاکت

بر سبزه نشین بکام دل روزی چند
زان پیش که سبزه بر دمد از خاکت .

ای کوکل ، ماد که جهان سانا کدر ویریور و مادام که
سنگ جان عزیزک بر کون آنسزین تنکدن جدا اولاجق سنگ
طوپراغکده چنلر بوکسلمه دن اول یر حیترارده ، آرزوک وجهله
یاشامایه باق .

*

ای بی خبر این جسم مجسم هیچست
وین طارم نه سپر ارقم هیچست
خوش باش ، که درنشینم کون و فساد
وابسته یکدمیم و آن هم هیچست

ای غافل آدام بو مجسم جسم هیچدر . بوطقوز قاتلی کوک
هیچدر . بوکون و فساد قوناغنده مستریخ یاشا بزم حیاتمز بوراده
بر لحظه در ، اوده هیچدر .

- عمر خیام -

۱۸ آغستوس ۱۹۲۵

بالا

آنا وطن دن سسلر :

خیرکار (اجتهاد) ک هر صایسنی آلیورم . مادی
مشغولیتلرم ، کزیش چوق دفعه یازی کوندرمه مه مانع
اولیور . فقط بن ینه ، چوق ، چوق یازاجم .
سزی زمان کچدکه ، روح و شعور دونیاسنده
چوزولمز بر باغ واونوتماز بر قلبه ایچمه صاریورم ...
بورایه دوشدیکم ایلک کونلر آنادولینک اضطرانی
قاوارامشدم . دیشدم ، کنجلر آنادولینک ماده وروح
ساحه سنده کی یارالری ای ایتکه قوشوکنز ! ماضی یه هرکنج
نفرت او قویور ، آنادولونک یوقسوللغنی ، یالکنزلغنی
ایصسرلغنی ، شعورسزلغنی کوردکجه ، دویدکجه ! سهوکیلی
جودت بک ، قیلرلنده خولیا ، قافالرنده مثبت وکینش
کوروشی طاشیان ، هرکنج بو طوپراقلرئوستنده و بوانسانلر

(سیلا) ناک معاصری بررومالی در . او ، اداره عرفیه ، نفی
وتعبید دوزنده ، رومالیر ایچون یازمشدر .

لایق اولدیغی دقت واهتمام ایله تدقیق ایدیلیرسه (لوقره جیوس)ک
منظومه سندن بیوک استقادهلر تأمین ایدیلیر . لوقره جیوس ،
اکثریاء ، ائبراق و واضح برافاده آلتنده ، استادیته عائد دوشونجهلرک
اک قطعی شکنی ویرر . لکن ، بمضاده ، صرف کندی نامه
سویله دیگی اولور .

اون یدنجی عصرده (غاسه ندی) نه پیکور فلسفه سنی
(آریستوتله لیزم) ک انقراض وخرابه لری اوزده رینه تأسیس وابقا
ایتمک ، اونگلله یگی دوغان (قارتیه یانیزم) ه هجوم ده بولونقی
ایسته یوردی .

بر طرفدن عمومی صورتده شایع ومنشتر اولان اویدورمه افسانه لری ،
نه پیکور مکتبه قارشو سرد ایدیلن اتهاماتی رده دیگر طرفدن
عقیده ناک بوتون اقسامنی امکان نسبتنده وضوحه عرض وتفصیل
ایتمک چالیشدی .

بوتشبت موفقیته تنوج ایدمه زدی . نه پیکورک (دده موقریت) دن
آلدیغی (فیزیک) ، شبهه سز ، علم سویه سنده دگلدی ، عصر
خاضر عالملرینک کشف ایتدیگی حادثهلر حقنده قبوله شایان هیچ
بر ایضاح ویره میوردی .

(غاسه ندی) بیوک خطالرده دوشمشدر : «نه پیکورک
عقیده لرینی ای آکلامقله برابر یونانجه ییلمه یوردی .»

* *

ایشته ، نه پیکوریزم حقنده یاپیلان تدقیقاتک منبعلری بونلردن
عبارتدر . یوقاریکی معلوماتک مأخذی ده قله رمون دارالفنون
فلسفه مدرسی ژوواونوک (نه پیکور) عنوانی آئیدر .

نوزاد محمود

نجیب بک دیش معجونی دیشلرک حامیدسیدر

کزیده رباعی لردن

نه لایق دوزخم نه در خورد بهشت
ایزد داند کل مرا از چه سرشت

چون کافر درویشم و چون قحبه زشت
نه دین و نه دنیا و نه امید بهشت

نه جنمه مستحقم ، نه جنته لایقم . نیم طوپراغمی نه دن
یوغورمش اولایغنی الله بیلیر . فقیر کافر چیرکین فاحشه کبییم .
نه دیم وار ، نه دنیام ، نه ده جنته کیتماک امیدم .

*

کونیند مرا که دوزخی باشد مست

قولیست خلاف دل در او نتوان بست

کر عاشق و مست دوزخی خواهد بود

فردا باشد بهشت همچون کف دست .